

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองบุรีรัมย์มีเนื้อหาที่นำเสนอเรียงลำดับดังนี้

1. ความมุ่งหมายของการวิจัย
2. วิธีดำเนินการวิจัย
3. สรุปผลการวิจัย
4. อภิปรายผล
5. ข้อเสนอแนะ
 - 5.1 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้
 - 5.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองบุรีรัมย์
2. เพื่อศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นต่อการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองบุรีรัมย์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยมีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

1. ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชน 3 แห่ง ในเขตเทศบาลเมืองบุรีรัมย์ ได้แก่ ชุมชนหลังศาล ชุมชนเทศบาล และชุมชนตลาด บ.ข.ส. ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 5,577 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชน 3 แห่ง ได้แก่ ชุมชนหลังศาล ชุมชนเทศบาล และชุมชนตลาด บ.ข.ส. จำนวน 373 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองบุรีรัมย์ โดยแบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ ข้อมูลส่วนบุคคล การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย ปัญหา ข้อเสนอแนะ และข้อคิดเห็นในการจัดการขยะมูลฝอย โดยเป็นคำถามแบบสำรวจรายการ คำถามปลายเปิด และเขียนความเรียง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสังเกต สัมภาษณ์ สอบถาม และเครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถาม ความคิดเห็นเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย และผู้วิจัยได้จัดส่งหนังสือเพื่อขอความร่วมมือในการแจกแบบสอบถาม และเดินทางไปเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลการศึกษามาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยมา วิเคราะห์โดยใช้ค่าร้อยละดังนี้

1. วิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยหาค่าร้อยละ และนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปตารางและความเรียง
2. วิเคราะห์ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย โดยแบ่งเป็น 5 ด้านคือ มีส่วนร่วมในการคิด มีส่วนร่วมในการวางแผน มีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการ มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล โดยนำเสนอในรูปตาราง และความเรียง
3. วิเคราะห์ปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย โดยแบ่งเป็น 5 ด้านคือ ผู้นำชุมชน ปัจจัยที่ทำให้มีส่วนร่วม ข้อมูลข่าวสาร การศึกษาดูงานการอบรม ด้านจิตศรัทธา โดยนำเสนอในรูปตารางและความเรียง
4. วิเคราะห์ปัญหา ข้อเสนอแนะ และข้อคิดเห็นในการจัดการขยะมูลฝอย โดยแบ่งเป็น ความคิดเห็นเกี่ยวกับการคัดแยกขยะมูลฝอยเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการรณรงค์การคัดแยกขยะจากสื่อประเภทต่าง ๆ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดให้มีการรณรงค์และให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาล สาเหตุและปัญหาของขยะมูลฝอยในชุมชน วิธีการนำขยะมูลฝอยไปทิ้ง ประโยชน์ของโครงการตลาดนัดขยะมูลฝอยของเหลือใช้ที่มีต่อชุมชน ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินการของเทศบาลเพื่อให้การคัดแยกขยะมูลฝอยประสบผล

สำเร็จมากยิ่งขึ้น แนวทางการเผยแพร่ความรู้การจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาล วิธีการจัดการขยะมูลฝอยในครอบครัวความคิดเห็นต่อการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาล ปัญหาและแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนและข้อเสนอแนะ โดยนำเสนอเป็นตาราง คำร้อยละ และความเรียง

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีอายุอยู่ระหว่าง 21-40 ปี มีการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและอาชีวศึกษา มีอาชีพรับราชการและทำงานรัฐวิสาหกิจ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ต่ำกว่า 5,000 บาท ส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งในชุมชน ระยะเวลาในการอาศัยมากกว่า 10 ปี

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองบุรีรัมย์แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการมีส่วนร่วมในการคิดของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการเป็นสมาชิกของชุมชนมากที่สุด (ร้อยละ 42.36) รองลงไปคือการมีส่วนร่วมในการชักชวนคนอื่นให้มาร่วมคิดกำจัดขยะมูลฝอย (ร้อยละ 30.83) ได้แก่ คณะกรรมการชุมชน และ อ.ส.ม. และมีส่วนร่วมน้อยที่สุด คือการมีส่วนร่วมในการเป็นผู้ริเริ่มการกำจัดขยะมูลฝอย (ร้อยละ 10.72)

2. ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนจัดการขยะมูลฝอย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการขยะมูลฝอย (ร้อยละ 52.55) ส่วนที่เหลือเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการขยะมูลฝอย (ร้อยละ 47.45) ส่วนกิจกรรมที่มีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการขยะมูลฝอย ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามมีส่วนร่วมมากที่สุดคือ การร่วมกำหนดแนวทางวิธีดำเนินงาน (ร้อยละ 64.41) รองลงไปคือร่วมกำหนดนโยบาย (ร้อยละ 14.12) และมีส่วนร่วมน้อยที่สุด คือร่วมกำหนดเป้าหมาย

3. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการกำจัดขยะมูลฝอย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการชำระค่าธรรมเนียมขยะมูลฝอยแก่เทศบาล (ร้อยละ 46.11) รองลงไปคือการมีส่วนร่วมในการรณรงค์รักษาความสะอาดสิ่งแวดล้อมใน โอกาสต่าง ๆ (ร้อยละ 39.95) และมีส่วนร่วมน้อยที่สุดคือร่วมเป็นสมาชิกโครงการตลาดนัดวัสดุเหลือใช้ (ร้อยละ 10.99)

4. การได้รับประโยชน์จากการคัดแยกขยะมูลฝอย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ทำให้สิ่งแวดล้อมในชุมชนดีขึ้นกว่าเดิม (ร้อยละ 61.93) รองลงไปคือ ทำให้สามารถนำวัสดุต่าง ๆ กลับมาใช้ประโยชน์ได้ลึก (ร้อยละ 32.71) เช่น การนำวัสดุที่ไม่ต้องการมาทำงานประดิษฐ์เป็นถังของเครื่องใช้และเป็นของเล่น การนำเอาขยะเปียกไปหมักทำปุ๋ยและน้ำชีวภาพ ซึ่งถือว่าเป็นประโยชน์แก่คนในชุมชนในด้านต่าง ๆ นอกจากนี้ยังสามารถนำรายได้จากการขายขยะมาใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนในโอกาสพิเศษต่าง ๆ ด้วย

5. การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน (ร้อยละ 61.39) รองลงไปคือ มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน (ร้อยละ 38.61) ส่วนวิธีการติดตามประเมินผล พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้วิธีสังเกตจากสภาพแวดล้อม

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยแห่งการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองบุรีรัมย์แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการจัดการขยะมูลฝอย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่าผู้นำมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติ (ร้อยละ 41.55) รองลงไป คือ ผู้นำมีส่วนร่วมในการให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการจัดการขยะมูลฝอย (ร้อยละ 31.37) และผู้นำมีส่วนร่วมน้อยที่สุดคือมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (ร้อยละ 7.51)

2. ด้านปัจจัยที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่าความตระหนักถึงผลเสียของขยะมูลฝอยที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมากที่สุด (ร้อยละ 67.83) รองลงไป คือ ความรู้และความเข้าใจในวิธีการกำจัดขยะมูลฝอย (ร้อยละ 30.03) และน้อยที่สุด คือ ความศรัทธาและความเกรงใจต่อผู้นำชุมชน (ร้อยละ 14.48)

3. ด้านการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการรณรงค์การคัดแยกขยะมูลฝอย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เคยได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการรณรงค์การคัดแยกขยะมูลฝอย (ร้อยละ 87.13) และส่วนที่เหลือไม่เคยได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการรณรงค์การคัดแยกขยะมูลฝอย (ร้อยละ 12.87)

4. ด้านการเคยได้รับการสนับสนุนการศึกษา ดูงาน และอบรมเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการศึกษา ดูงาน และอบรมเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย (ร้อยละ 61.39) และส่วนที่เหลือเคยได้รับการศึกษา ดูงาน และอบรม

เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย (ร้อยละ 38.61)

5. ด้านการได้รับการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการจัดการขยะมูลฝอย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่า ชุมชนเคยได้รับการสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ ในการจัดการขยะมูลฝอย (ร้อยละ 69.44) ส่วนที่เหลือเห็นว่าชุมชนไม่เคยได้รับการสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์ ในการจัดการขยะมูลฝอย (ร้อยละ 30.56)

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ปัญหา ข้อเสนอแนะ และความคิดเห็นในการจัดการขยะมูลฝอยซึ่งแยกเป็นด้านต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. ผลการคัดแยกขยะเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่าการคัดแยกขยะมูลฝอยเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่มีประโยชน์ (ร้อยละ 97.59) ส่วนที่เหลือเห็นว่าไม่มีประโยชน์ (ร้อยละ 2.41)

2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับแหล่งข้อมูลข่าวสารการรณรงค์การคัดแยกขยะ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากเสียงตามสายของเทศบาล (ร้อยละ 26.81) รองลงไปคือ รับข่าวสารจากโทรทัศน์ (ร้อยละ 25.74) จากรถประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ (ร้อยละ 11.53) และส่วนที่เหลือก็ได้รับข่าวสารจากแหล่งอื่น ๆ คือ กรรมการชุมชน อ.ส.ม. และจากพนักงานเก็บขยะ

3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการรณรงค์ให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการที่ทางเทศบาลจัดให้มีการรณรงค์และให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะ (ร้อยละ 96.78) ส่วนที่เหลือไม่เห็นด้วย (ร้อยละ 3.21)

4. สาเหตุของปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คิดว่าสาเหตุของปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนเกิดจากคนมักง่ายทิ้งไม่เลือกที่ (ร้อยละ 32.71) รองลงไปคือ คนหรือสุนัขคุ้ยเขี่ยของทำให้ขยะกระจัดกระจาย (ร้อยละ 19.30) และน้อยที่สุดคือไม่มีภาชนะรองรับมูลฝอยอยู่ในบริเวณนั้น (ร้อยละ 5.36)

5. วิธีจัดการขยะมูลฝอย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวิธีการจัดการขยะโดยการนำขยะมูลฝอยทิ้งรวมในภาชนะรองรับของเทศบาล (ร้อยละ 51.47) รองลงไปก็นำขยะมูลฝอยใส่ภาชนะรองรับวางไว้หน้าบ้าน (ร้อยละ 35.39) และที่ปฏิบัติน้อยที่สุด คือนำขยะมูลฝอยไปใส่รถเมื่้อมีรถมารับ (ร้อยละ 9.12)

6. ประโยชน์ของโครงการรณรงค์ลดขยะมูลฝอยของเหลือใช้ที่มีต่อชุมชน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่ามีความประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อม (ร้อยละ 78.28) รองลงไปคือ ด้านเศรษฐกิจ (ร้อยละ 48.26) และที่น้อยที่สุดคือ วัฒนธรรมชุมชน (ร้อยละ 17.16)

7. วิธีดำเนินการคัดแยกขยะมูลฝอยของเทศบาล พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คิดว่าเทศบาลควรจัดให้มีการเผยแพร่ข่าวสารและความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย (ร้อยละ 36.19) รองลงไปคือควรจัดให้มีที่ทิ้งขยะแห้ง ขยะเปียกเพิ่มมากขึ้น (ร้อยละ 33.51) และที่มีความคิดเห็นน้อยที่สุดคือ ให้บริการหรือจำหน่ายถุงขยะแห้ง ขยะเปียก (ร้อยละ 14.21)

8. การเผยแพร่ความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนและครัวเรือน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คิดว่าเทศบาลควรจัดให้มีการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย โดยใช้เสียงตามสายของเทศบาลจะได้ผลดีที่สุด (ร้อยละ 42.09) รองลงไปคือการให้รถประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ (ร้อยละ 18.23) และที่น้อยที่สุดคือหนังสือพิมพ์และแผ่นพับ (ร้อยละ 7.77)

9. วิธีการจัดการขยะในครอบครัว พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวิธีการจัดการขยะมูลฝอยในครอบครัวโดยการกำจัดสิ่งที่เป็นขยะมูลฝอยด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การเผา การฝังกลบ การทำปุ๋ยหมัก (ร้อยละ 37.80) รองลงไป คือการซ่อมแซมสิ่งชำรุดและนำกลับมาใช้ซ้ำ (ร้อยละ 18.77) และที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุดคือการนำมาเข้ากระบวนการผลิตใหม่ (ร้อยละ 6.17)

10. การจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาล พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า เทศบาลควรจัดให้มีการรณรงค์การรักความสะอาดให้มากขึ้น (ร้อยละ 25.20) รองลงไปคือควรจัดให้มีถังขยะเพิ่มขึ้นอีก (ร้อยละ 17.43) และที่น้อยที่สุดคือมีความคิดเห็นว่าปัจจุบันดำเนินการดีอยู่แล้ว (ร้อยละ 5.63)

11. ปัญหา และแนวทางแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย

ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย

1. ปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากความมั่งงายของประชาชนทิ้งขยะมูลฝอยไม่เลือกที่ ทำให้มีขยะมูลฝอยเกลื่อนกลาด
2. ภาชนะรองรับขยะมูลฝอยมีไม่เพียงพอ และอยู่ไกล
3. คนและสุนัขคุ้ยเขี่ยขยะทำให้ขยะกระจัดกระจาย
4. มีขยะมูลฝอยในบางจุดตกค้างเพราะรถที่มามีกับมีจำนวนรอบในการเก็บน้อย หรือรถอาจเสีย
5. การเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการ หรือการคัดแยกขยะมูลฝอยยังไม่ทั่วถึงหรือครอบคลุมพื้นที่

แนวทางแก้ไข

1. ควรจัดให้มีการรณรงค์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อมและมีความตระหนักถึงผลเสียของขยะมูลฝอยที่เพิ่มปริมาณมากขึ้น
2. ควรจัดหาวาขนะรองรับขยะมูลฝอยให้มีเพิ่มขึ้นและจัดวางในที่สะดวกต่อการใช้บริการ
3. จัดให้มีการอบรมผู้เก็บขยะมูลฝอย
4. จัดให้มีจำนวนรอบในการเก็บขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นในบางพื้นที่หรือบางโอกาส และจัดให้มีรถเก็บขยะเสริมแทนกรณีรถเก็บขยะเสีย
5. ควรจัดให้มีการเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับวิธีการจัดการขยะมูลฝอยด้วยสื่อชนิดต่าง ๆ เพิ่มขึ้นกว่าเดิม

อภิปรายผล

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองบุรีรัมย์ อภิปรายผลได้ดังนี้

ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในด้านลักษณะการมีส่วนร่วม เมื่อพิจารณาความคิดเห็นโดยรวมที่มีส่วนร่วมมากได้แก่ การเป็นสมาชิกของชุมชน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าบุคคลแต่ละคนย่อมมีลักษณะการมีส่วนร่วมในระดับหนึ่งคือการเป็นสมาชิกของชุมชนซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ ยงยุทธ บุราสิทธิ์ (2533 : 41-71) ที่ได้กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วมว่ามีหลายระดับ คือ ระดับที่หนึ่ง เป็นสมาชิก ส่วนด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการขยะมูลฝอยพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการขยะมูลฝอย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการที่จะนำเอาคนจำนวนมากมาวางแผนร่วมกันในการจัดการขยะเป็นไปได้ยาก เพราะทุกคนย่อมมีภาระกิจหน้าที่และความจำเป็นที่แตกต่างกันออกไป แต่ก็มีตัวแทนบางส่วนมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการขยะมูลฝอยและกำหนดแนวทางวิธีดำเนินงานซึ่งได้แก่ กรรมการชุมชน อ.ส.ม. เป็นต้น สอดคล้องกับ ปธาน สุวรรณมงคล (2527 : 82) ที่กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนในข้อที่สองคือ มีส่วนร่วมในการดำเนินการ และเมื่อพิจารณาด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน พบว่า มีส่วนร่วมในการชำระค่าธรรมเนียมขยะมูลฝอยแก่เทศบาลมากที่สุด แสดงว่าการที่ประชาชนมีส่วนร่วมในด้านนี้มากกว่าด้านอื่นอาจเป็นเพราะว่าประชาชนยอมรับในกฎ ระเบียบ ของทางราชการส่วนท้องถิ่นที่

ว่าด้วยการจัดเก็บค่าธรรมเนียมขยะมูลฝอยแก่ทางเทศบาลซึ่ง สอดคล้องกับ เขาวมาลย์ จ้อยจุฬี (2541 : บทคัดย่อ) ที่พบว่ากิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมมากที่สุด ได้แก่ การชำระค่าธรรมเนียมให้เทศบาลในการจัดเก็บขยะมูลฝอยจากบ้านเรือน ส่วนประโยชน์ที่ได้รับจากการคัดแยกขยะมูลฝอยคือทำให้สิ่งแวดล้อมดีขึ้นกว่าเดิม ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าหลังจากที่ประชาชนส่วนหนึ่งได้มีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะแล้วทำให้สิ่งแวดล้อมดีขึ้นกว่าเดิม และสอดคล้องกับแผนพัฒนาเทศบาล 5 ปี (2545 : 35) ที่กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของแผนงานหลักสร้างจิตสำนึกและ ความตระหนักในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ข้อหนึ่ง ส่งเสริมและ สร้างจิตสำนึกให้แก่ประชาชน ในการรักษาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ข้อสอง ส่งเสริม และสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ และผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการจัดการขยะมูลฝอยใน ชุมชน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้ที่ทำหน้าที่ติดตามประเมินผลจะต้องเป็นผู้ที่มีส่วนร่วม ในการวางแผนการดำเนินการตั้งแต่ต้นก็อาจ ได้แก่ กรรมการชุมชน อ.ส.ม. หรือตัวแทนที่ ทางเทศบาลหรือชุมชนกำหนดไว้ และวิธีการติดตามประเมินผล พบว่า มีการติดตามผลโดยการ สังเกตจากสภาพแวดล้อมมากที่สุด แสดงว่าวิธีการติดตามประเมินผล โดยวิธีการ สังเกตมีความ นำเชื่อถือมากกว่าวิธีอื่น เพราะสามารถประเมินได้จากสภาพที่แท้จริง ซึ่งมีความสอดคล้องกับวิถี การศึกษาชุมชนของ ปาริชาติ วลัยเสถียร (2543 : 99) ที่ได้กล่าวถึง ข้อดีของการสังเกตว่า หนึ่งสามารถสังเกตหรือบันทึกพฤติกรรมได้ทันทีที่เกิดขึ้น สองสามารถได้ข้อมูลที่แน่นอนตรงกับ สภาพการณ์จริงของพฤติกรรมนั้น สามสามารถดำเนินการหรือเก็บข้อมูลได้มากกว่าวิธีอื่นในกรณี ที่เกิดความไม่เต็มใจจะให้ข้อมูลจากบุคคลหรือกลุ่มคน

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านปัจจัยของการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย
เมื่อพิจารณาความคิดเห็นพบว่าผู้นำชุมชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้นำชุมชนเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ ที่จะประสานและทำงานร่วมกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ และนอกจากนี้ยังเป็นผู้ชักนำให้ประชาชนเข้าร่วม โครงการคัดแยกขยะมูลฝอย ซึ่งสอดคล้องกับ สัญญา สัญญาเววิวัฒน์ (อ้างถึงในสุนทร ธาราธิคุณ . 2542 : 69) ที่ได้กล่าวถึงความสำคัญของผู้นำท้องถิ่นประกอบด้วย ข้อหนึ่ง ผู้นำท้องถิ่นเป็นตัวชี้วัด ความคิดสองทาง ข้อสอง ผู้นำท้องถิ่นเป็นผู้ชักนำประชาชนเข้าร่วมโครงการพัฒนา ตำบล หมู่บ้าน ข้อสามผู้นำท้องถิ่นมีความรู้ ประสพการณ์ในการทำงานร่วมกันในการแก้ปัญหาและสร้างสรรค์ ความเจริญด้านต่าง ๆ ส่วนปัจจัยที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยมาก ได้แก่

ความตระหนักถึงผลเสียของขยะมูลฝอย แสดงให้เห็นว่า ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองบุรีรัมย์เริ่มให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมและมีจิตสำนึกในการร่วมมือกันในการจัดการขยะมูลฝอย ซึ่งมีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้การรับรู้ข้อมูลข่าวสารก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะมูลฝอยในชุมชนและปรากฏว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เคยได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการรณรงค์การคัดแยกขยะและส่งผลให้การคัดแยกขยะในชุมชนประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง ซึ่งมีความแตกต่างกับเขาวมาลัย ช้อยจุฬี (2541 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า กิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง คือ การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการรณรงค์การคัดแยกขยะมูลฝอยจากเทศบาล นอกจากนี้การได้รับการสนับสนุนการศึกษาดูงานและอบรมก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนทำให้เกิดการมีส่วนร่วมซึ่งพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการสนับสนุนด้านการศึกษา ดูงานและอบรม ที่เป็นเช่นนี้คงเป็นเพราะว่าเทศบาลจะมีงบประมาณจำกัด ทำให้ไม่สามารถจะให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการเข้ารับการศึกษาดูงานและอบรมได้ทั่วถึงได้ ดังนั้น จึงมีเพียงตัวแทนจากชุมชนและนักเรียนจากโรงเรียนเข้าร่วมรับการศึกษาดูงานและอบรมเพียงบางส่วนเท่านั้น และเหตุผลอีกประการหนึ่งก็อาจจะเป็นเพราะว่าแต่ละคนในชุมชนมีภาระกิจ หน้าที่ที่แตกต่างกันออกไปทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษา ดูงานและอบรมที่ทางเทศบาลจัดให้ได้ ซึ่งสอดคล้องกับเขาวมาลัย ช้อยจุฬี (2542 : บทคัดย่อ) ที่พบว่ากิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วม น้อยได้แก่กลุ่มตัวอย่างไม่เคยได้รับการอบรมวิธีการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนจากเทศบาล และการได้รับการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ในการจัดการขยะมูลฝอยก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญไม่น้อย และปรากฏว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความเห็นว่าในชุมชนเคยได้รับการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ในการจัดการขยะมูลฝอยจากเทศบาล แสดงว่าเทศบาลได้ให้ความสนใจในเรื่องของการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนเป็นอย่างดี โดยการให้การส่งเสริมปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย อาจกล่าวได้ว่าการมีส่วนร่วมของวัสดุอุปกรณ์ก็เป็นลักษณะของการมีส่วนร่วมอีกอย่างหนึ่ง สอดคล้องกับ กรรณิกา ชมดี (2524 : 11-13) ที่กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชนในข้อที่ว่า การมีส่วนร่วมของวัสดุอุปกรณ์ ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับการคัดแยกขยะมูลฝอย พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คิดว่ามีประโยชน์ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อาชีวศึกษา ซึ่งถือว่ามีความรู้ในระดับดีจึงทำให้ทราบถึงประโยชน์ของ

การคัดแยกขยะเป็นอย่างดี การรับรู้ข่าวสารจากสื่อประเภทต่าง ๆ ก็นับว่ามีความสำคัญไม่น้อยต่อการมีส่วนร่วมเพราะสื่อแต่ละประเภทก็มีลักษณะแตกต่างกันออกไปและทั้งนี้ก็ต้องขึ้นอยู่กับสถานการณ์และสภาพแวดล้อมของผู้รับสื่อเหล่านั้น ๆ ด้วย จากการศึกษาพบว่าสื่อที่ ผู้ตอบแบบสอบถามได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการรณรงค์การคัดแยกขยะมูลฝอยก่อนทิ้งมากที่สุดคือ เสียงตามสายของเทศบาล อาจกล่าวได้ว่าในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการพัฒนาจะต้องมีปัจจัยที่เอื้ออำนวยหรือผลักดันให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาชุมชน ซึ่ง สอดคล้องกับ ไพบูลย์ เจริญทรัพย์ (2534 : 39) ที่กล่าวไว้เกี่ยวกับปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ข้อที่สาม การได้รับการสนับสนุนจากภวชนยกในด้านต่าง ๆ เช่น เทคนิค นิเทศการ ข้อมูลข่าวสาร การประสานงาน และอุปกรณที่จำเป็นส่วนความคิดเห็นว่าเทศบาลควรจัดให้มีการรณรงค์และให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยนั้น พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นด้วย ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าการรณรงค์และให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลอาจจะยังมีน้อยหรือยังไม่ทั่วถึงซึ่งสอดคล้องกับ เขาวมาลย์ จ้อยจุฑิ (2541 : บทคัดย่อ) ที่พบว่ากิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง ได้แก่ การได้รับทราบแนวความคิดและความรู้เกี่ยวกับการแยกวัสดุออกจากขยะมูลฝอยก่อนนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่บ้าง ส่วนสาเหตุของปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนนั้น พบว่าส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจาก ถนนมักายทั้งไม่เลือกที่ ที่เก็บเช่นนี้เพราะว่าคนบางคนขาดจิตสำนึก ขาดความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ดังนั้นจะต้องมีคนในชุมชนเป็นแกนนำคอยประสานหรือกระตุ้นให้ประชาชนในชุมชนเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่ง สอดคล้องกับ ประจวบ อมแก้ว (2543 : 42) ที่กล่าวถึง แนวทางที่จะทำให้การถ่ายทอดความรู้สู่ประชาชนทำได้ทั่วถึงขึ้น ก็คือกรณีอาสาสมัครประจำพื้นที่ นอกจากนี้ก็จะเห็นแกนนำให้แก่ประชาชนในการมีส่วนร่วมด้วย ส่วนวิธีการจัดการขยะในครอบครัว พบว่าส่วนใหญ่ใช้วิธีนำขยะมูลฝอยทิ้งรวมในภาชนะรองรับของเทศบาล ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าเป็นวิธีการจัดการขยะมูลฝอยที่ สะดวกสบายและเหมาะสมกับสภาพการณ์ของครอบครัวมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ นิภากรณ์ เกียรติสุข (2539 : บทคัดย่อ) ที่พบว่าประชาชนส่วนใหญ่จะนำขยะมูลฝอยไปทิ้งในภาชนะที่ทางเทศบาลจัดเตรียมไว้ให้ และจากการที่เทศบาลได้จัดทำโครงการลดขนาดขยะมูลฝอยของเหลือใช้ให้มีประชาชนในแต่ละชุมชนให้ความสนใจเข้าร่วม โครงการนั้นปรากฏว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นโครงการที่มีประโยชน์ในด้านสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าหลังจากเข้าร่วมโครงการแล้วสังเกตได้ว่าสิ่งแวดล้อมในบ้านและในชุมชนดีขึ้น และแนวทางใน

การดำเนินงานเพื่อให้การคัดแยกขยะมูลฝอยประสบผลสำเร็จมากยิ่งขึ้นนั้น ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความเห็นว่าควรจัดให้มีการเผยแพร่ข่าวสารและความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยสู่ชุมชนมากขึ้น ที่มีการเสนอเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าประชาชนอีกส่วนหนึ่งยังไม่ค่อยเข้าใจในวิธีการจัดการขยะมูลฝอยในรูปแบบต่าง ๆ กัน และหากทางเทศบาลได้มีการเผยแพร่วิธีการจัดการขยะไปสู่ชุมชนให้มากขึ้น คาดว่าประชาชนอาจจะมีส่วนร่วมในการจัดการขยะในรูปแบบต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับ เยาวมาลย์ จ้อยจุฑี (2541 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า การมีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข่าวสารและให้ความรู้ในเรื่องการแยกขยะมูลฝอยในชุมชนให้ทราบถึงผลดี-ผลเสียของการคัดแยกขยะมูลฝอยก่อนนำไปทิ้ง เพื่อปลูกจิตสำนึกและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา การเสนอแนะความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของตนเอง และสื่อที่ใช้ในการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนและในครัวเรือนที่จะ ได้ผลดีที่สุดคือเสียงตามสายของเทศบาล ที่เป็นเช่นนี้เพราะทางเทศบาลได้มีการให้เสียงตามสายเพื่อเสนอข่าวต่าง ๆ ตลอดจนให้ความรู้แก่ประชาชนในด้านต่าง ๆ และเป็นสื่อที่มีความเหมาะสมที่ประชาชนที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงจะรับรู้ได้ดีที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ เยาวมาลย์ จ้อยจุฑี (2541 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า การให้ความรู้โดยผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น เกมเบ็ดเตล็ด (โทรทัศน์ทางสาย) เสียงตามสายของเทศบาล หอกระจายข่าว รถประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ไปสเดอร์ แผ่นพับ เอกสารเผยแพร่และประกาศต่าง ๆ ด้านวิธีการจัดการขยะมูลฝอยในครอบครัว พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวิธีการจัดการขยะด้วยวิธีการกำจัดด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การเผา การฝังกลบ การทำปุ๋ยหมัก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าวิธีการจัดการขยะแบบนี้มี หลากหลายวิธีที่จะนำไปใช้ให้เหมาะสมกับขยะมูลฝอยในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งมีความสอดคล้องกับวิธีการจัดการขยะโดยใช้หลัก 5 R ของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (2540 : 102-103) ได้แก่ R 1- Reuse (การใช้ใหม่ซ้ำ) R 2- Repair (การซ่อมแซมใช้ใหม่) R 3- Recycle (การแปรรูปกลับมาใช้ใหม่) R 4 Reject (การหลีกเลี่ยง) R 5 -Reduce (การนำมาทำปุ๋ย) และความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาล พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คิดว่าควรจัดให้มีการรณรงค์การรักษาความสะอาดให้มากขึ้น ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะว่าการรณรงค์เกี่ยวกับการรักษาความสะอาดที่ผ่านมาน้อยเกินไป และบางที่ประชาชนบางส่วนอาจจะคิดภารกิจส่วนตัวไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวได้

ตอนที่ 3 ปัญหา ข้อเสนอแนะ และข้อคิดเห็น

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มักมีความคิดเห็นว่าการคัดแยกขยะมูลฝอยเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่เป็นสิ่งที่มีความประโยชน์ ข้อมูลข่าวสารการรณรงค์การคัดแยกขยะมูลฝอยจากเสียงตามสายของเทศบาลและเห็นด้วยที่เทศบาลควรจัดให้มีการรณรงค์และให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะ ส่วนสาเหตุของปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนเกิดจากถนนที่ง่ายทิ้งไม่เลือกที่ ส่วนวิธีการนำขยะมูลฝอยไปทิ้ง โดยการนำขยะมูลฝอยทิ้งรวมในภาชนะรองรับขยะมูลฝอยของเทศบาล และความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ของโครงการลดแลกคัดแยกขยะมูลฝอยของเหลือใช้ต่อชุมชน ส่วนใหญ่เห็นว่ามีประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อม เทศบาลควรจัดให้มีการเผยแพร่ข่าวสารและความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยต่อชุมชนมากขึ้นกว่าเดิม แนวทางการจัดการเผยแพร่ความรู้การจัดการขยะของเทศบาลให้ได้ผลดีที่สุด คือ เสียงตามสายของเทศบาล วิธีการจัดการขยะมูลฝอยในครอบครัวที่นิยมใช้มากที่สุด โดยการทำจัดสิ่งที่เป็นขยะมูลฝอยด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การเผา การฝังกลบ การทำปุ๋ยหมัก และความคิดเห็นต่อการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาล คือ ควรจัดให้มีการรณรงค์รักษาความสะอาดให้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

จากผลการวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองบุรีรัมย์ มีข้อเสนอแนะดังนี้

1.1 เทศบาลเมืองบุรีรัมย์ควรจัดให้มีการรณรงค์กระตุ้นจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการรักษาความสะอาดและสิ่งแวดล้อมให้มากขึ้น

1.2 เทศบาลเมืองบุรีรัมย์ควรจัดให้มีรถเก็บขยะ ภาชนะใส่ขยะเพิ่มขึ้นอีก และควรจัดตั้งในบริเวณที่สะดวกและที่ผู้คนมองเห็น

1.3 เทศบาลเมืองบุรีรัมย์ควรจัดให้มีการเผยแพร่วิธีการจัดการขยะในรูปแบบต่างๆแก่ประชาชน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

2.1 ควรวิจัยเกี่ยวกับทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการคัดแยกขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองบุรีรัมย์

- 2.2 การวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของเยาวชนที่มีต่อการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองบุรีรัมย์
- 2.3 การวิจัยเกี่ยวกับกรณีมีส่วนร่วมของนักเรียนในเขตเทศบาลเมืองบุรีรัมย์ต่อการจัดการขยะมูลฝอย
- 3.4 การมีกรวิจัยเพื่อเปรียบเทียบลักษณะการมีส่วนร่วมระหว่างเพศของประชาชนที่มีต่อการจัดการขยะมูลฝอย

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
Buriram Rajabhat University